

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1941 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder för underlåtande för personer med släktnamn av viss typ att antaga nya släktnamn.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 124, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Brandt* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att för personer med släktnamn av viss typ underlätta antagandet av nya släktnamn.

Beträffande gift kvinnas släktnamn innehåller giftermålsbalken följande bestämmelser. Hustrun erhåller med vigseln mannens släktnamn; dock må hon bära sitt eget och mannens namn i förening, om hon gör anmälan därom i den ordning Konungen bestämmer (5 kap. 15 §). Vid återgång av äktenskap kan i vissa fall, på yrkande av mannen, hustrun förbjudas att i framtiden bära hans namn (10 kap. 8 §). Efter äktenskapsskillnad äger hustrun behålla det namn hon genom äktenskapet förvärvat eller återtaga det namn hon hade såsom ogift (11 kap. 31 §).

Såsom motivering för bestämmelsen i 5 kap. 15 § giftermålsbalken anförde lagberedningen följande.

Den personliga gemenskap mellan makarna, som äktenskapet medför, synes böra erhålla sitt uttryck däri, att bägge makarna hava samma släktnamn. Förevarande paragraf fastslår därför, i anslutning till härskande ordning icke blott i vårt land utan bland kulturfolken i allmänhet, den regeln, att hustrun med vigseln erhåller mannens släktnamn. Det förekommer dock numera emellanåt, att hustrun önskar i förening med mannens namn bära det namn hon hade såsom ogift. Hinder för en dylik anordning synes icke böra av lagen uppställas, och därför har jämväl upptagits ett stadgande om hustruns rätt i berörda hänseende. Hustru, som vill begagna sig av denna rätt, bör dock till förekommande av oreda i namnförhållandena vara pliktig att därom göra anmälan. Närmare bestämmelser om den ordning, i vilken omförmälda anmälan skall ske, torde böra meddelas av Konungen i administrativ väg.

Barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn (1 § lagen om barn i äktenskap). Adoptivbarn erhåller adoptantens släktnamn, där ej rätten tillåter att barnet behåller sitt namn eller bär båda tillhoppa (11 § lagen om adoption).

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 9 saml. 1 avd. Nr 17.

Barn utom äktenskap erhåller moderns släktnamn. Är modern gift eller är hon frånskild hustru erhåller barnet det släktnamn, som tillkom henne såsom ogift. Fadern till barn utom äktenskap så ock, där modern är gift, hennes make må giva barnet sitt släktnamn. Är barnet trolovningsbarn kan det taga faderns namn (1 § lagen om barn utom äktenskap).

Enligt kungl. förordning den 5 december 1901 angående antagande av släktnamn må anteckning i kyrkobok därom, att någon antagit nytt släktnamn, ske endast i vissa angivna fall. Bland dessa upptages, att enligt lagen om barn utom äktenskap sådant barn antagit sin faders eller styvfaders släktnamn, att hustru anmält sig bära sitt eget och mannens släktnamn i förening eller frånskild hustru återtagit det namn hon hade såsom ogift, samt att särskilt godkännande av det nya namnet blivit, efter vad i förordningen sägs, meddelat. Sådant godkännande meddelas av Kungl. Maj:t efter särskild ansökan, som skall ingivas eller insändas till konungens befallningshavande eller till justitiedepartementet.

I förevarande motion anföres:

Det vore utan tvivel önskvärt, att de talrika medlemmarna av familjerna Andersson och Pettersson m. fl. ville taga sig andra mera egenartade namn. Det möter ju inte heller något hinder för dem att så göra, men den mänskliga trögheten är så stor, att många Anders söner etc. inte komma sig för att i laga ordning begära namnändring, eftersom företaget likvisst är förknippat med vissa formaliteter.

Man skulle kanske i någon mån kunna underlätta den önskvärda namnförändringen, därest vid äktenskaps ingående makarna finge fritt välja mellan kvinnans och mannens familjenamn och om de vid accepterande av kvinnans namn sluppe begagna den vanliga proceduren för namnändring. Ett tillkännagivande vid lysningens uttagande kunde ju räcka, såvida inte pastor ex officio borde tillfråga kontrahenterna om deras önskan beträffande namnet — för att ännu mera stimulera vederbörande till det förtjänstfulla steget.

Möjligen finge undantag från valfriheten göras, om ofrälse man gifter sig med frälsekvinnna — av hänsyn till eventuellt ännu förefintliga fördomar. Några ogynnsamma sociala verkningar skulle det väl eljest inte ha, om några ofrälse familjer hade samma namn som adessläkter.

Detta är förvisso ingen stor fråga men den är likväl betydelsefull nog, och ju färre Johans söner och Nilssöner etc. vi ha i landet, desto angenämare och lättare bli de materiella och andliga kommunikationerna mellan medborgarna.

Utskottet. Enligt 5 kap. 15 § giftermålsbalken erhåller hustrun med vigseln mannens släktnamn; dock må hon bära sitt eget och mannens namn i förening, om hon gör anmälan därom i den ordning Konungen bestämmer. För namnändring i övrigt fordras enligt kungl. förordningen den 5 december 1901 som regel särskild ansökan hos Kungl. Maj:t. Motionären framhåller önskvärdheten av att de nu mycket vanliga »son»-namnen utbytas mot mera individualiserande namn och hemställer, att namnbyte måtte underlättas

genom införande av valfrihet i viss utsträckning beträffande släktnamnet vid äktenskaps ingående, så att särskild ansökan med därmed förknippade formaliteter måtte kunna undvikas. Härför skulle erfordras en ändring av nämnda stadgande i giftermålsbalken. Emellertid är det uppenbarligen av värde ur ordningssynpunkt, att bestämmandet av makars namn sker efter en så vitt möjligt enhetlig regel. Principen i giftermålsbalken, att makarna erhålla mannens släktnamn, överensstämmer, såsom lagberedningen framhöll, med härskande ordning icke blott i vårt land utan bland kulturfolken i allmänhet. Utskottet kan ej ansluta sig till tanken att ändra giftermålsbalkens stadganden så, att makarna skulle äga bestämma, att hustruns släktnamn skulle vara makarnas gemensamma. Enligt utskottets mening bör frågan, om en sådan namnändring skall ske, avgöras efter ansökan och prövning i den ordning som föreskrives för andra namnändringar.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1941.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Eskhult, Karl Johan Olsson, Ahlkvist, Thörnberg** och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Gezelius, Berg, Landgren, Lindahl, Nilson* i Eskilstuna och *Andersson* i Mölndal, fröken *Öberg* samt herr *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.